

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Lahden kaupunki toteaa, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien

muuttamisesta sisältää sekä selkeitä ja sellaisenaan kannatettavia osioita että osioita, jotka vaativat tarkempaa määrittelyä ja vaikutusten arviointia.

Jälkimmäiset koskevat lukiokoulutuksen oppimisen tuen ja rahoituksen muutoksia. Ylioppilastutkinnon ja lukiodiplomien kehittämiseen tähtäävät muutokset ovat selkeitä ja myös sellaisenaan kannatettavia.

Ehdotetut muutokset oppimisen tukeen ja lukiokoulutuksen rahoitukseen kaipaavat lisäselvitystä ja tarkennuksia.

Oppimisen tuen

osalta lausunnolla oleva versio kaipaa selvästi vielä runsaasti jatkotyötä.

Englanninkielistä ylioppilastutkintoa koskeva esitys vaikuttaa säädösnäkökulmasta ongelmattomimmalta. Taito- ja taideaineiden koe ylioppilastutkinnon osana vaatii jatkovalmistelussa erityisesti pohdintaa sen vaikutuksista

lukiokoulutukseen. Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän osalta Kuntaliitto

pitää lausunnolla olevaa ehdotusta riittämättömänä ja esittää valmistelun

jatkamista siten, että hallituksen esitys voidaan antaa hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2025 loppuun mennessä.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 28 a §, jossa säädettäisiin opiskelijan oikeudesta erityisopetukseen. Ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan ”Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion

oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioiden.”

Oikeutta erityisopetukseen tulee tarkentaa tai muuten syntyä hallitsematon tilanne ja erityisopetuksen tarve kasvaa mahdolliseksi toteuttaa nykyisillä resursseilla. Voimassa oleva säädös on antanut lukioille mahdollisuuden toteuttaa oppimisen tukea paikallisin keinoin ja resurssein. Esimerkiksi useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että opiskelijan hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta tärkein yksittäinen tekijä on opettajan ja oppijan vuorovaikutus oppimistapahtumassa.

Kustannusvaikutuksissa on otettu huomioon vain se osuus, joka koostuu heidän arvioinnistaan, joille on jo peruskoulussa tehty erityisen tuen päätös. Luonnoksen sanamuoto tarkoittaa kuitenkin huomattavan paljon suurempaa joukkoa, periaatteessa kaikkia, jotka arvioinnin haluavat. Lisäksi erityisopetuksen määrä tulee kasvamaan huomattavasti, joka taas tarkoittaa vääjäämättä erityisopettajien määrän lisäämistä. Mikäli tämä on ehdotuksen tarkoitus, niin koulutuksen järjestäjien tulee saada myös resurssit siihen valtiolta.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Pienen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinnan korotusta ehdotetaan luonnoksessa uudistettavaksi. Rahoituslain 24.2 pykälää ehdotetaan luonnoksessa muutettavaksi siten, että koulutuksen järjestäjän vähäisen opiskelijamäärän lisäksi yksikköhintojen porrastamisen perusteena käytettävä tunnusluku määräytyisi koulutuksen järjestäjän syrjäisyydenvuon perusteella sekä sen perusteella, onko koulutuksen järjestäjän kansalliskieliin kuuluva opetuskieli vähemmistökieli siinä kunnassa, jossa opetusta pääosin järjestetään.

Koulutuksen järjestäjän syrjäisyyden määräytymisperusteista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella sen kunnan paikallisen ja seudullisen väestötiheyden perusteella, jossa koulutusta pääasiallisesti järjestetään. Periaate olosuhdetekijöiden ottamisesta rahoituksen määräytymisessä huomioon on kannatettava

Kunnan tai kuntayhtymän, jonka lukiokoulutuksen opiskelijamäärä on alle 200, yksikköhintaa korotettaisiin nykyistä vastaavalla tavalla, jos se katsottaisiin syrjäiseksi tai jos sen kansalliskieliin kuuluva opetuskieli on vähemmistökieli siinä kunnassa, jossa opetusta pääosin järjestetään. Näiden koulutuksen järjestäjien tunnusluvun korotuksen ylärajasta kuitenkin luovuttaisiin, mikä tarkoittaisi, että myös 40 opiskelijaa pienemmät määrät korottaisivat yksikköhintaa. Jos kunnan tai kuntayhtymän lukiokoulutuksen opiskelijamäärä on alle 200, mutta sitä ei katsottaisi syrjäiseksi eikä sen kansalliskieliin kuuluva opetuskieli ole vähemmistökieli siinä kunnassa, jossa opetusta pääosin järjestetään, sen yksikköhintaa korotettaisiin puolella siihen nähden, paljonko yksikköhintaa nykyisin korotetaan.

Muutoksilla olisi eittämättä vaikutuksia kuntien asemaan lukiokoulutuksen järjestäjinä. Säädösluonnoksen perustelujen mukaan muutokset korottaisivat 27 ja pienentäisivät 44 koulutuksen järjestäjän yksikköhintaa nykyiseen nähden. 185 koulutuksen järjestäjän yksikköhinta ei muuttuisi määräytymisperusteiden muutosten vuoksi.

Väestöennusteiden mukaisesti opiskelijamäärältään pienten lukiokoulutuksen järjestäjien määrä tulee kasvamaan. Vuoteen 2035 mennessä alle 25 opiskelijan järjestäjien määrä kolminkertaistuisi, mikäli koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärät muuttuisivat väestöennusteiden mukaisesti ja koulutuksen järjestäjien määrä pysyisi nykyisen mukaisena. Pienimpien koulutuksen järjestäjien määrä kasvaisi eniten maaseutumaisissa kunnissa, joissa opiskelijamäärät ovat pieniä. Alle 100 opiskelijan lukiokoulutuksen järjestäjien määrä nousisi 20 prosentilla. Kasvu jakautuu tasaisesti maaseutumaisiin ja taajaan asuttuihin kuntiin.

Lahden kaupunki katsoo, että on tärkeää varmistaa se, että kaikkialla Suomessa on mahdollista saada lukiokoulutusta. Syrjäisyys kriteerinä on kannatettava, mutta lukiokoulutuksen järjestäjän opiskelijamäärällä ei pitäisi olla niin suurta vaikutusta kuin sillä nyt on ja myös ehdotuksessa esitetään. Uudella rahoitusmallilla pitäisi kannustaa koulutuksen järjestäjiä yhteistyöhön. Vaikka isoissa yksiköissä toiminta on huomattavasti tehokkaampaa, joutuvat suuret koulutuksen järjestäjät silti käyttämään huomattavan osan omarahoitusta. Pienten yksiköiden yksikköhinta on suurimmillaan yli kaksikertainen isoihin yksikköihin verrattuna. Kuten väestöennusteesta nähdään, tulee 2030- luvulla pienten koulutuksen järjestäjien määrä kasvamaan huomattavasti. Näin ollen suurten koulutuksen järjestäjien yksikköhinta tulisi laskemaan entisestään, millä olisi suuri vaikutus kuntien/ koulutuksen järjestäjien talouteen.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi englanninkielisestä ylioppilastutkinnosta. Lisäksi säädetään englanninkieliseen ylioppilastutkintoon valmistavasta englanninkielisestä lukiokoulutuksesta ja opiskelijavalinnasta.

Lahden kaupunki kannattaa englanninkielisen lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon mahdollistamista halukkaille koulutuksen järjestäjille. Samalla on huomioitava, että koulutuksesta aiheutuvat lisäkustannukset valtion olisi korvattava siten, ettei ne vähennä yleistä koulutuksen järjestäjien yksikköhintaa.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi taito- ja taideaineiden kokeesta ylioppilastutkinnon osana. Yhden viidestä pakollisesta ylioppilastutkinnon kokeesta voisi jatkossa suorittaa taito- ja taideaineiden kokeena, jonka suorittamisen tavan kehittämisen lähtökohtana olisivat nykymuotoiset lukiodiplomit. Tämä koe olisi mahdollista suorittaa nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvissä pakollisissa taito- ja taideaineissa; musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa.

Lahden kaupunki kannattaa taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta liitettäväksi osaksi ylioppilastutkintoa. Se antaa opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamisensa kansallisella kokeella. Lisäksi korkeakoulut voivat käyttää koetta osana opiskelijavalintaa.

6. Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

Tilaukoulutus on lukiokoulutuksessa rajattu International Baccalaureate -tutkintoon johtavaan koulutukseen ja sen järjestäminen vaatii järjestämisluvan.

Luonnoksessa esitetyt täsmennykset ovat kannatettavia.

7. Muut kommentit

Lukiokoulutuksen rahoitukseen vuosittain tehtävä n. 1000 euroa/ opiskelija leikkaus olisi poistettava, jotta koulutuksen järjestäjillä olisi jatkossakin mahdollisuus järjestää lainmukaista lukiokoulutusta.

Turunen Heikki
Lahden kaupunki, sivistystoimiala